

BARNEOMBUDET

Barne- og likestillingsdepartementet (BLD)
Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

Deres ref:

Vår ref:
17/00423-2

Saksbehandler:
Hilde Rakvaag

Dato:
6. juni 2017

Høring - forslag til endringer i forskriften om rettigheter og bruk av tvang under opphold på barneverninstitusjon (rettighetsforskriften)

Vi viser til høringsbrevet fra Barne- og likestillingsdepartementet 17. mars 2017, hvor departementet foreslår endringer i rettighetsforskriften § 24 om kontroll med elektroniske kommunikasjonsmidler på barneverninstitusjoner.

Barneombudet støtter ikke forslaget om at institusjonene skal få adgang til å inndra elektroniske kommunikasjonsmidler med inntil 8 ukers varighet.

Slik vi ser det, kan det å utvide vedtaksperioden fra to uker til inntil åtte uker øke risikoen for at institusjonene ved bruk av tvang ikke gjør en individuell vurdering av om inngrepet er strengt nødvendig, eller om tiltaket vil være det beste for barnet.

Barneombudets perspektiv

Barneombudet skal i henhold til lov og instruks arbeide for at barns behov, rettigheter og interesser blir tatt tilbørlig hensyn til på alle samfunnsområder. Vi skal særlig følge med på at lovgivning til vern om barns interesser blir fulgt, og at norsk rett samsvarer med de forpliktelser Norge har etter FNs konvensjon om barnets rettigheter. Videre skal vi av eget tiltak, eller som høringsinstans, ivareta barn sine interesser og behov i samband med planlegging og utredning på alle felter. Barneombudets mandat er begrenset til personer under 18 år.

I saker som gjelder inngrep i barnets personlige integritet, er Barneombudets rolle blant annet å passe på at vi har et regelverk som bidrar til at slike inngrep bare skjer dersom det er strengt nødvendig. I denne sammenhengen innebærer det at vi er særlig opptatt av om regelverket fremmer og sikrer at institusjonene alltid gjør en grundig vurdering av om bruk av tvang er strengt nødvendig, og om tvangen er et forholdsmessig tiltak overfor det enkelte barnet.

Kort om Barneombudets erfaringer

I 2015 hadde Barneombudet et prosjekt om bruk av tvang mot barn i barnevern og psykisk helsevern. I rapporten «Grenseløs omsorg» samlet vi blant annet erfaringer om tvangsbruk mot barn gjennom samtaler med barn, ansatte og fagfolk - og gjennom innsyn i saker.

Vi observerte store variasjoner og ulik praksis mellom barneverninstitusjonene, særlig i hvordan institusjonene arbeider forebyggende mot bruk av tvang. Forskjellene gir grunn til å

spørre om dette kan være et tegn på at det noen steder kan foregå overdreven bruk av tvang mot barn.

For å kunne arbeide godt med tematikken, kreves kompetanse og faglig trygghet, kjennskap til barns reaksjonsmønstre, stabile arbeidsforhold og tilstrekkelig med økonomiske ressurser. Ikke minst kreves det svært god kunnskap om kommunikasjon med barn som må bo på institusjon fordi de har så store utfordringer at de utsetter sin egen helse eller utvikling for fare.

Ingen av barna vi møtte i prosjektperioden klaget direkte på reglene i rettighetsforskriften, flere av dem hadde også opplevelser med tvang som de aksepterte. Imidlertid påpekte de at rutiner, informasjon og gode relasjoner til de voksne er viktig for å forebygge tvangsbruk. Slik barna så det, sitter de voksne på nøkkelen til å forebygge både uro og tvangsbruk.

En jente vi møtte, fortalte oss at det som er viktigst for henne når hun bor på institusjon, er å føle seg hjemme. Flere andre understreket hvor betydningsfullt det er å bo et sted der de voksne bryr seg, og har tid til dem. Ansatte fortalte det samme. Forskning viser da også at når institusjoner ikke kan assosieres med et «vanlig hjem, handler det blant annet om de mange tvangstiltakene institusjonene iverksetter, og hvordan disse påvirker forholdet mellom de ansatte og barna.¹

Kommentarer til departementets forslag

Som departementet, er Barneombudet også opptatt av at barn og unge som bor på en barneverninstitusjon skal få god og forsvarlig omsorg og behandling. Noen ganger vil dette kreve at barn beskyttes mot å ha kontakt med negative miljøer utenfor institusjonen. I tilfeller hvor en slik kontakt medfører at barnet skader seg selv eller andre, ser vi helt klart at det vil det kunne være nødvendig å begrense barnets bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler.

Imidlertid finnes denne muligheten allerede i dag. Institusjonene kan fatte vedtak for inntil 14 dager av gangen, og dersom det fortsatt foreligger et behov etter endt vedtaksperiode, kan de fatte et nytt vedtak. Det at det heller ingen begrensinger for hvor mange ganger det kan treffes et nytt vedtak.

Rettighetsforskriften ble revidert i sin helhet i 2012, og ulike instanser og aktører fikk komme med innspill og forslag. Både rusproblematikk og elektroniske kommunikasjonsmidler var kjente faktorer da dette arbeidet ble gjennomført. Barneombudet kan ikke se at departementet har gjort tilstrekkelig rede for hvorfor det nå er behov for å utvide vedtaksperioden med seks uker, slik at det skal være mulig å treffe vedtak med inntil åtte ukers varighet. Det er ikke framlagt forskning eller erfaringstall, og barn med erfaring fra barneverninstitusjon har heller ikke blitt hørt. Departementets argument om at en lengre vedtaksperiode vil kunne forebygge at ungdommene blir sinte eller urolige når det skal vurderes om det er behov for fornyelse av vedtak, er heller ikke underbygget av forskning eller erfaringstall. Slik vi ser det, kan det like gjerne argumenteres for det motsatte.

Vi har imidlertid full forståelse for at ansatte kan oppleve det som krevende å stå i situasjoner hvor ungdommene blir sinte, og kanskje også utagerende. I slike tilfeller er det nødvendig at de ansatte har tilstrekkelig med kunnskap og innsikt til å håndtere vanskelige situasjoner. Gode planverk og tilstrekkelig med bemanning i institusjonen er andre viktige faktorer.

Barneombudet er redd for at en utvidelse av vedtaksperioden kan føre til at barnets rett til en individuell vurdering blir svekket. Selv om institusjonen fortløpende skal vurdere om

¹ Ulset, Gro og Torill Tjelflaa (2012) Tvang i barneverninstitusjoner, Ungdommenes perspektiver. Rapport nr. 20/2012 Barnevernets utviklingssenter i Midt-Norge, NTNU Samfunnsforskning AS

begrensingen kan oppheves, er det en risiko for at disse vurderingene ikke blir så grundige som tilfellet ville ha vært ved å opprette et nytt vedtak.

Barneombudet støtter ikke forslaget, og vi mener at dagens regelverk er godt egnet både til å beskytte barnet mot unødvendige inngrep, og å sikre at barnet får en forsvarlig omsorg og behandling.

Vennlig hilsen

Anne Lindboe
barneombud

Hilde Rakvaag
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.